Tervetuloa Monenlaissi kaupoi Maskus -näyttelyyn!

Masku

Terveisiä näyttelyn kokoajilta

Maskun vanhoista kaupoista kertovan näyttelyn idea lähti kytemään syksyllä 2021, kun Masku-Seura ry järjesti muisteluillan samasta aiheesta. Kauppa-aiheen pöyhiminen tuntui ajankohtaiselta, sillä aiemmin keväällä eräs Maskun historiallisista kaupoista, eli Hopeanaula, purettiin ja alueella alettiin valmistella uuden supermarketin rakennustöitä. Päätimme tutkia, minkälaista kaupankäynti on Maskussa ennen ollut. Rajasimme yhdistyksen toiminta-alueen ja menneen kuntajaon perusteella Lemun ja Askaisten kaupat näyttelyn ulkopuolelle ja keskityimme Kanta-Maskuun. Halusimme selvittää, missä kaikkialla myymälöitä on ollut aikana, jolloin suurella osalla ihmisiä ei esimerkiksi ollut autoa käytössään.

Jo muisteluillan suunnitteluvaiheessa selvisi, että pieniä puoteja ja myymälöitä on ollut Maskussa lukuisia. Tiedon kokoamiseen meni paljon aikaa ja siihen tarvittiin useiden ihmisten panostusta. Olisi tuntunut hölmöltä, että näin paljon vaivaa olisi nähty vain yhtä iltaa varten ja sitten aihe olisi taas unohtunut. Muisteluillan osallistujat kertoivat kiintoisia lisätietoja ja nälkä alkoi kasvaa syödessä: tästä täytyisi ammentaa lisää! Syksyllä 2021 sovimme, että seuraavana kesänä Maskun museolla olisi näyttely Maskun vanhoista kaupoista.

Keväällä 2022 Masku-Seura perusti työryhmän kauppanäyttelyn kokoamiseksi. Yhteistyökumppaniksi saatiin kunnan hyvinvointipalvelut. Tehtävät jaettiin siten, että Masku-Seuran talkoolaiset suunnittelivat näyttelyn sommittelun ja rakenteen, kirjasivat tietoa ja edistymistä lukuisiin muistioihin sekä hoitivat yhteydenpitoa osallisten välillä. Haastattelimme useita kauppa-asioista tietäviä ihmisiä, nauhoitimme tarinatuokiot, luimme historiateoksia, keräsimme valokuvia ja muuta rekvisiittaa. Lopulta jäsentelimme tiedot ja kuvat julisteisiin ja näyttelykokonaisuudeksi rekvisiitan kera. Kunta antoi taustatukea, tarjosi puitteet kokoontumisille sekä auttoi kuvien skannaamisessa ja valtavan tietomäärän muokkaamisessa ja hallitsemisessa. Kunta vastasi myös näyttelyjulisteiden taitosta ja painatuksesta.

Vuonna 2022 Masku täyttää 790 vuotta. Juhlavuoden ohjelmaan istuu hienosti näyttely, johon satsattu tavallista enemmän. Museon näyttelytila on yleensä kesäisin ollut vaihtuvien taidenäyttelyjen areena, mutta nyt se on otettu kokonaan kauppanäyttelyn käyttöön. Osa näyttelystä on esillä Maskun pääkirjastossa; sielläkin on nimittäin 1980–90-luvuilla ollut kauppa! Näyttelyn kokoaminen on tiivistänyt Kotiseutuyhdistys Masku-Seuran ja kunnan hyvinvointipalvelujen yhteistyötä. Tämä on paikallaan, sillä nopeasti muuttuvassa ja välillä pelottavassakin maailmassa oman kulttuuriperinnön vaaliminen tuntuu äärimmäisen tärkeältä. Me ihmiset kaipaamme omaa turvallista kotipesäämme, jonka voimme kokea enemmän omaksi, kun tunnemme sen paremmin. Historian tuntemisen ja tutkiminen vie myös hetkeksi ajatukset “vanhoihin hyviin aikoihin”. Kovia olivat toki nekin, mutta ehkäpä jotain niistä voisimme ottaa opiksikin.

Toivomme, että viihdyt näyttelyssämme ja innostut jättämään myös omia muistojasi Maskun vanhoista tai miksei nykyisistäkin kaupoista. Museo-oppaat auttavat kertomusten tallentamisessa. Muistot saattavat päätyä kirjoihin ja kansiin näyttelyaineiston rinnalle, sillä tavoitteenamme on tehdä tulevaisuudessa aiheesta julkaisu.

Tervetuloa näyttelyyn!

Masku-Seura ry:n johtokunta
Maskun kunta, hyvinvointipalvelut

Kaupankäynti keski-ajalta 1800-luvulle

MASKU

Ennen maakauppojen aikaa

Ruotsin valtakunnassa pyrittiin keskiajalta lähtien keskittämään kauppa kaupunkeihin. Maaseudulla ei ollut luvallista pitää kauppapuoteja. Siellä täällä maaseudulla oli kuitenkin vuosimarkkinoita. Maskussa markkina-aika oli juhannus, ja Maskun juhannusmarkkinoita pidettiin Ruotsin ajan lopulle saakka. (Niistä ei ole paljon tietoja.) Markkinapaikka oli lähellä kirkkoa. Maskun vuosimarkkinoiden on arveltu saaneen alkunsa jo keskiajalla.

Salaisia ja julkisia puoteja

Kulkukauppiaiden ja yritteliäiden talollisten on väitetty harjoittaneen luvatonta maakauppaa. Luvattomista puodeista on muisteltu:”Wiimeisinä wuosina ennenkuin maakauppa tehtiin luwalliseksi oli tuskin ainoatakaan pitäjää, missä ei enemmän tai wähemmän salaisesti joku, ainakin kirkonkylässä, olisi kaupaksi pitänyt parhaiten käypää tawaraa. Entinen järjestelmä eli wanha lainsäädäntö maakaupasta oli jo niin wanhentunut ja yleinen mielipide siitä uusien olojen mukaan niin muuttunut, että sellaista maakauppaa pidettiin ikäänkuin julkisena salaisuutena, josta kukaan ei tahtonut eikä julennut käydä syyttäjäksi.”

Kun vuonna 1859 annettu maakaupan sallinut asetus tuli voimaan, oli kauppapuotien pitäminen maaseudulla luvallista. Ajateltiin, että maakauppiaat ostavat maaseudun tuotteita välittääkseen niitä myös eteenpäin.

Varhaisilla maakaupoilla oli ilmeisen pienet puitteet. Jotkut olivat niin pieniä, ettei niistä tarvinnut tehdä elinkeinoilmoitusta eikä maksaa veroja. Kyseisiä kamarikauppoja ei välttämättä mainittu lehdissä tai asiakirjoissa. On mahdollista, että moni pienimmistä kaupoista on jäänyt sen vuoksi aivan unohduksiin.

Matti Wilhelm Suominen kauppiaana Maskussa 1800-luvulla

Maskun huomattavimpia varhaisia maakauppiaita oli Humikkalassa asunut Matti Wilhelm Suominen. Hän myös toimi kuntakokouksen esimiehenä ja oli Maskuun vuonna 1893 perustetun postitoimiston ensimmäinen hoitaja.

Kesällä 1875 ilmestyneessä sanomalehdessä on uutisoitu maakauppiaan oikeuden saaneista, joista yksi oli talonpoika M. W. Suominen Krouvilan talosta Maskusta. Suomisen puoti toimi Humikkalassa vuoden 1876 alussa, mahdollisesti jo edellisen vuoden puolella.

Maakauppias Matti Wilhelm Suominen kuoli vuonna 1893. Hänen jäämistöönsä kirjattiin Humikkalan Krouvilan talon maalla sijaitseva nelihuoneinen kauppapuotirakennus, jonka arvo oli 2000 markkaa. Suomisen liikkeen kauppatavaraa eriteltiin samaan luetteloon lajeittain yli 3000 markan edestä.

Talviyönä tammikuussa 1882 murtomies oli rikkonut Suomisen kaupan ikkunan ja varastanut tavaroita. Sanomalehden kirjeenvaihtaja Maskun Matti kirjoitti: ”— Warkaus. Wiime sunnuntaita wastaan yöllä kello yhden waiheilla, särjettiin Maskussa kauppias Matti Suomisen myymälän ikkuna ulkoapäin, josta roswo weteli monenlaista pientä kauppatawaraa puoleensa; sillä onneksi sattui ikkunassa olemaan rautaristikko ja niin muodoin ei sisäänpääsö menestynyt. Samassa tuokiossa heräsi wiereisessä huoneessa makaawa palwelus-tyttö ja alkoi huutaa, josta roswolle kiiru, niin ett’ei enään ehtinyt kaikkia wiedä muassaan mitä oli ehtinyt puoleensa wedellä. Roswon jälille päästiin kohta, ja kuin oli hieman lunta tullut, niin jälkiä seuraten hän löydettiin Raision Somersojan nawettaladosta, ja warmuudeksi saatiin häneltä usioita tawaroita pois. Nyt hän istuu wankiwartiamme luona, josta tulee wietäwäksi linnaan odottamaan tämän kuun wiimeistä päiwää jolloin käräjät täällä alkaa.”

Maskun toiseksi vanhin kauppa oli kanttori Antero Reivosen sivutoimisesti pitämä sekatavarakauppa. Vuonna 1886 Reivonen rakennutti kotitalonsa Pappilan kylään nykyisen Lukkarintien varteen: Kauppaa harjoitettiin kotitalon yhteydessä. Myöhemmin (vuosina 1908–1928) rakennuksessa toimi myös Maskun säästöpankin konttori.

Maskun ensimmäinen kauppias oli Krouvilan nuori isäntä, kuntakokouksen puheenjohtaja M.W. Suominen, joka avasi puotinsa vuonna 1876. Krouvilan tilan päärakennus näyttää nykyään tältä. Tila sijaitsee museota vastapäätä Maskuntien toisella puolella.

Kanttori Antero Reivosen vuonna 1886 rakennuttama talo seisoo edelleen ryhdikkäänä Lukkarintiellä lähellä pappilaa mutta junaradan toisella puolella.

Lähteet:

- Kansatieteilijä Esa Laukkasen Masku-Seuralle syksyllä 2021 tekemä kooste Maskun varhaisesta kauppahistoriasta
- Maskun historia II (Maskun kunta, toim. Juha Vahe)
- Maskun kulttuurimaisema ja vanha rakennuskanta -kirja

Maisemakuva Maskun liike-elämän varhaisimmasta keskuksesta eli kirkonkylän taajamasta 1920-luvulla. Kuvassa on vasemmalta oikealle Luukan tila, Palsala eli nykyinen museorakennus, Osuusliikkeen ensimmäinen myymälärakennus ja etuoikealla Lindqvistin kaupparakennus ja oikeanpuolimmaisena Krouvila.
Kuva: Humikkalan kylä, Kansatieteen kuvakokoelma, Museovirasto

Kaupankäyntiä kriisiaikoina

Nykyinen yltäkylläisyys ei ole itsestäänselvyys. Siinä missä nykypäivän kuluttaja vaatii tuoreita mansikoita tammikuussakin, on sotavuosina oltu kiitollisia, jos ruokaa on ylipäänsä ollut pöydässä. Ukrainan sota on vuonna 2022 vienyt monen suomalaisen ajatukset talvi- ja jatkosodan aikoihin. Vuonna 1948 toimitusjohtaja Oiva Tasanen kirjoitti Nousiaisten Osuusliikkeen 40-vuotishistoriikkiin kaupan ja kansalaisten kamppailusta:

Vaikeuksien aika

1939 alkanut sota ja sen loputtua pienen tauon jälkeen alkanut uusi sota-aika ovat olleet maallemme erittäin vaikeita aikoja, jolloin paras miesvoimamme joutui rintamalle, ja kotikonnuille jääneiden piti ja suorittikin usein töitä, niin että mahdottomalta näyttävä tehtiin mahdolliseksi samalla tavoin kuin miehet toisella rintamalla tekivät. Naiset, nuorukaiset ja vanhuksetkin olivat halkometsissä, peltotöissä ja monissa muissa sen tapaisissa tehtävissä. Silloin oli liikkeen henkilökuntakin usein mitättömän vähäinen suureen työmäärään nähden. Mutta mitä enempi tuli töitä, sitä enempi piti ottaa sisua avuksi, ja sitä oli silloin miltei jokaisella. Liikkeen välityksellä kin toimitettiin silloin armeijalle valtavat rehu- ja elintarvikemäärät. (Jouduin hankintapäällikön ominaisuudessa tällaisen urakan liikkeen välityksellä järjestämään.) Näitten tavaroitten kuljetus oli usein hankalaa, kun suurin osa toimialueen ja liikkeen parhaista kujetusvälineistä oli “siellä jossakin”, jonne tavaraa piti täältä toimittaa – ja ajallaan.

Tällaista aikaa ei kukaan toistuvan toivo, siksi raskas se oli kaikille, ja se vaikuttaa vieläkin, vaikka sota on jo aikoja tauonnut, sillä kaikenlaiset puutteet säännöstelyineen ovat suurena haittana normaaliselle toiminnalle; mm. Rahatalouden kannalta katsottuna on tilanne huononemistaan huonontunut ja raha alkaa tulla jo tiukalle ja tätä jatkuneekin vielä pitkät ajat. Sotakorvaussuoritusten vähentyessä ja joskus loputtua alkaa aika tietenkin parantua, kun vain jaksamme odottaa ja avuksemme ottaa hyvää “suomalaista sisua” sekä luottaa Korkeimman suojelukseen.

Liikkeen jäseniä ja asiakkaita pyydän kiittää omasta ja henkilökunnan sekä hallituksen puolesta siitä hyvästä yhteistyöstä, suuresta auliudesta kaikkina aikoina ja ymmärryksestä nykyisten puutteiden aikana, jolloin ei kaikkia, mitä toivottaisiin, saa rehellisellä toiminnalla. Mutta toivotaan, että aika vähitellen paranee. Siis parhain yhteistoiminta edelleen jatkukoon!

Maskun Niemenkulman vanha myymälä Kajalan mäessä vuonna 1939. Kuorma-auton valot on varjostettu sodan vuoksi. Kuva: Risto Tasasen albumi.

Humikkalalaisen K.A. Lindqvistin kaupan yhteydessä oli leipomo, jonka valmistamaaleipää toimitettiin rintamalle muonitukseksi. Portailla lotat Alma Kairisto ja Aili Lahtonen, heidän takanaan leipomon väkeä, oikealla leipuri Laina Nummenpää. Kuva on teoksesta Maskun historia II ja sen omistaa Alma Kairisto.

1951–1955
Pakaistentie

MASKU

Helvi Pakkasen sekatavara-kauppa

Helvi Pakkasen sekatavarakauppa sijaitsi Pakaisissa Isotalon tilan päärakennuksen päädyssä Pakaistentien varrella. Kauppiaana toimi Isotalon tilan emäntä Helvi Pakkanen (s. 1916). Aiemmin Helvi oli työskennellyt myymäläapulaisena Turussa. Oiva-isäntä (s. 1915) auttoi mm. myymällä bensiiniä ja hakemalla kauppaan myyntitavaraa Ford-pakettiautollaan.

Kaupan valikoimaan kuului mm. bensiiniä, tupakkaa, kangaspakkoja, lankaa, työkaluja ja jonkin verran astioitakin. Myynnissä oli myös sokeria, rusinoita, sekahedelmiä, riisiä, kahvia (paahdettuna ja raakakahvina eli papuina), makeisia, virvoitusjuomia, juustoa, hiivaa ja silliä. Kaerlan mylly toimitti jauhoja, ryynejä ja hiutaleita, Auran panimo kotikaljaa, Ruskon meijeri voita sekä LSO makkaraa ja muita lihatuotteita. Leipomotuotteita tuli Nummenpään leipomosta. Lisäksi Helvi leipoi itse pullapitkoja myyntiin. Pilaantuvat päivittäistavarat saapuivat aamun linja-auton kyydissä.

Kuten monissa muissakin Maskun kaupoissa, Helvin puodissa otettiin vastaan Veikkaus-kuponkeja.

Otteita Helvin ja Oivan tyttärien Marja-Leenan (s. 1944) ja Tuulan (s. 1948) haastattelusta kirjasta Monenlaissi jutui Pakaisist:

”Tuula oli pikkutyttönä mielellään äidin kanssa kaupassa. Hän istui tiskin takana jauhosäkin päällä ja seurasi sieltä kaupan asiakkaita. Äiti tuumasi, että kun Tuulan leuka ulottuu tiskille, hän varmaan silloin ryhtyy myymään kaupassa. Marja-Leena oli sen verran vanhempi, että oli jo oppinut ottamaan vastaan veikkauskuponkeja.”

”Tupakkaa myytiin 1950-luvulla paljon. Miehet tupakoivat yleisesti, Marja-Leenan mieleen on jäänyt Loukosen Eemeli. Hän kävi usein ostamassa Jymy-piipputupakkaa. Asiakkaat tulivat kauppaan hyvällä ajalla, varsinkin miehet istuivat kaupassa pitkät tovit, vaihdettiin kuulumiset ja keskusteltiin ajankohtaisista asioista. Elettiin vielä aikaa, kun ei ollut kiirettä.”

Oiva-isäntä haki kauppaan tavaraa Fordson-autollaan. Tytöt pääsivät usein mukaan tavaranhakureissuille. Kuvassa myös Helvin Helsingissä asuva sisko Maija, joka toimi kesäisin mielellään kauppa-apulaisena.

(Yläpuolella:) Pakaisten Isotalon päärakennus todennäköisesti 1920-luvulla kuvattuna. Kauppa sijaitsi oikeanpuoleisessa päädyssä. Rakennus on purettu 1960-luvulla.

Pakkasen perhekuva vuodelta 1961: Helvi ja Oiva sekä tyttäret Tuula ja Marja-Leena. Kauppaa ei enää tässä vaiheessa pidetty.

1963–1990
Halisojantie

MASKU

Kurittulan talous-kauppa

Eila ja **Erik Lindholm** ostivat vuonna 1963 Helmi Huhtalan ruoka- ja sekatavarakaupan ja vaihtoivat sen nimeksi ”Kurittulan talouskauppa”. Perhe asettui asumaan kaupan yhteydessä olleeseen asuntoon. Kauppiaana aloitti Eila. Myöhemmin mukaan tuli myös puoliso Erik, joka toimi erityisesti autokuskina.

Kauppa oli osa K-ryhmää ja tavaraa tuli paljon Keskolta. Eilan ja Erikin tytär **Erja** auttoi kaupassa lapsesta lähtien aina täysi-ikäistymiseen asti. **Arto**-pojan vaimo **Marita Lindholm** tuli myyjäksi vuonna 1976. Vuonna 1984 Marita siirtyi kauppiaaksi ja myös Arto tuli mukaan pyörittämään kauppaa vuonna 1985.

1980-luvulla kauppa hoiti useana vuonna Maskun kunnan koulujen ja päiväkotien ruoka-ainetoimitukset. Kauppa toimi vuoteen 1990 asti. Nykyään rakennus on muutettu omakotitaloksi, eivätkä Lindholmit enää omista sitä.

Erja Lindholm muistelee:

”Pyöreä Salli-täti ilmestyi meille aina ennen joulua. Hän valmisti saunan eteisessä lipeäkalaa tynnyrissä myytäväksi. Koko asuinhuoneistomme löyhkäsi!”

”Huoneeni oli kaupan yläpuolella. Kesäisin olin kaupassa töissä. Herätyskelloa en tarvinnut. Kun alkoi tulla asiakkaita, isä koputti seinään lihatiskin takana. Vastasin sängystä lyömällä jalkaa lattiaan ja käänsin kylkeä. Muutaman kerran uskalsin tehdä niin. Asiakkaat vaan nauroivat, se oli heille tuttu asia.”

”Muistan, että Pakaisten koulussa näytettiin elokuvia ja myin siellä karamellejä. Menivät aina kaikki kaupaksi.”

Marita Lindholm muistelee:

”Sunnuntait oli vapaapäiviä. Silloin siivottiin lattiat ja tehtiin tilauksia. Ja jossain vaiheessa oli semmoinenkin, kun usein tuli asiakkaita sunnuntaisin kysymään, jos saisi kaupasta jotain, niin meillä oli vähän aikaa mökkikin sitten, että me olimme vähän poissa.”

”Meillä oli liha ja lihajalosteet suurin ryhmä, se oli 25 %. Maito oli 10 %, leipä 9 %, juomat 9 %, hedelmät ja vihannekset 8 %, tupakat 5,5 %, kodintarvikkeet (ei-syötävät) 6,5 % ja muut 5 %.”

(Yläpuolella:) Kaupan rakennuksen rakennutti vuonna 1961 Helmi Huhtala, joka oli pitänyt ruoka- ja sekatavarakauppaa aiemmin toisella puolen Halisojantietä Takapaltan Jannun uudessa omakotitalossa. Eila ja Erik Lindholm ostivat Helmin rakennuttaman talon vuonna 1963 ja kauppa sai uuden nimen.

Ylhäällä: Eila Lindholm vuonna 1967

Erja Lindholm oli 4-vuotias, kun perhe muutti Raisiosta Maskuun kauppiaiksi. Pienestä pitäen Erja sai autella kaupassa. Kuvassa Erja huolehtii nelijalkaisen asiakkaan tyytyväisyydestä; tälle koiralle ostettiin asioinnin yhteydessä aina ryynimakkara!

Ostosten kotiinkuljetusta tehtiin jo 1980-luvulla Marita ja Arto Lindholmin aikana ja kauppa olikin tässä asiassa aikaansa edellä. Arto toimi kuskina.

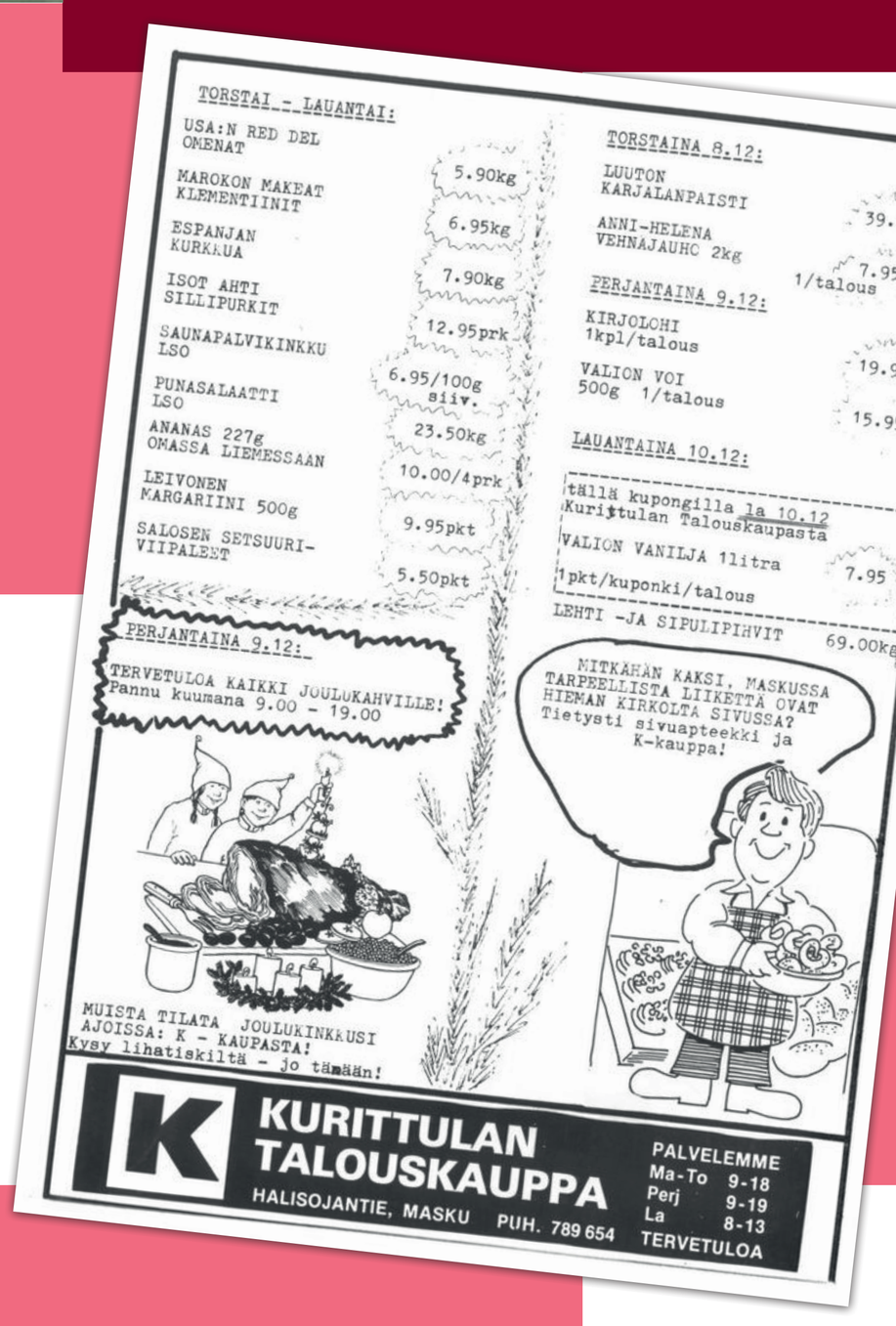

Kuvat Erja Lindholmin arkistosta

1900 – 1960-luvun loppu
Mäkirinteen rakennus
Villilän kylässä

MASKU

Lehtisen kauppa

Lehtisen kauppa oli Maskun ensimmäinen kaupaksi rakennettu talo. Kaupparakennus valmistui 1800-luvun lopulla ja sisälsi n. 40 m² sekatavarakaupan sekä varastoja.

Juho Lehtinen osti kaupan Kustaa Laaksoselta 4.5.1900. Juho Lehtisen poika Oiva Lehtinen puolestaan osti kaupan itselleen 4.12.1937 ja piti sitä 1960-luvun loppuun.

Tavara tuli Keskolta ja Fredrikssonin ja Aarnion tukuista, juotavat Auran panimolta, pullokerma Lahdesta Kestiltä, voi Nousiaisten Osuusmeijeristä, leivät Nummenpään leipomosta Leipurintieltä, kurkut ja tomaatit Kankaisten puutarhalta, muita lähituotteita myös.

Kauppa remontoitiin 50-luvun puolivälissä; Kesko suunnitteli uuden kaupan. Uudistuksia olivat mm. jääkaappi, pieni pakastinlokero, kaikki uudet hyllyt sekä laseilla varustettu leipäkaappi.

Kauppaan tultiin lähiseudulta jalkaisin ja kauempaa hevosella tai linja-autolla. 1952 Lehtisille ostettiin auto, Simca Aronde, jolla pääsi hakemaan tavaraa nopeastikin.

Oiva Lehtisen poika Pentti Lehtinen muistelee:

”Isoisän kauppa oli ns. sekatavarakauppa, jossa oli hevostarvikkeista ihan ruokatarvikkeisiin. Kauppahuone oli ison olohuoneen kokoinen, ehkä 40m2, ja lisänä oli erikseen suolavarasto ja juotavavarasto; viljavintissä oli rehuja ja sementit ja kalkit ja muukin säkkitavaraa ja kattohuopaa ja hevosenkenkiä – kaikkea löytyi. Oikein sekatavarakauppa. Paitsi maitoa ei ole koskaan kaupassa myyty. Piimää kylläkin. Ja pullokermaa, joka tuli junalla Lahdesta.”

”Kotikonsteja sovellettiin monessa, esim. makkaroissa: piti aamuisin leikata siipale tankomakkaran päästä pois ja antaa kissalle, että makkarapötkylän pää näytti tuoreelta. Kyllä kissa tuli valmiiksi joka aamu norkoilemaan, koska saa makkarasiivun.”

”Leivät tuli Nummenpään leipomosta Maskusta Leipurintieltä: ranskanleipää eli junttapullaa, ja palmikkoa ja hapanlimppua. Kun tahtoi vähän jäädä, meillä oli systeemi: isä halkaisi omenoita ja laittoi leipälaatikkoon ja kannen kiinni, ja niin pysyi leipä kosteampana eli tuoreempana. Se oli kotikonsti.”

”Erilaista vanhan ajan kaupankäynnissä on se, että silloin kaikki tunnettiin. Jos oli tuntematon, kysyttiin: ’Mistäs päin rouva on?’ Sitä varten luottoakin sai, oli se ns. tinki-velkavihko. Juttua piisasi ja kuulumisia; ei tultu vain kauppaan kauhealla kiireellä, vaan jäätiin vähäksi aikaa tarinoimaan.”

Ylhäällä: Lehtisen kauppa 1950-luvun lopulla / Pekka Lehtisen arkisto

Oikealla: Lehtisen kauppa 2021. Nykyisen kaupan paikalla on pesutilat.

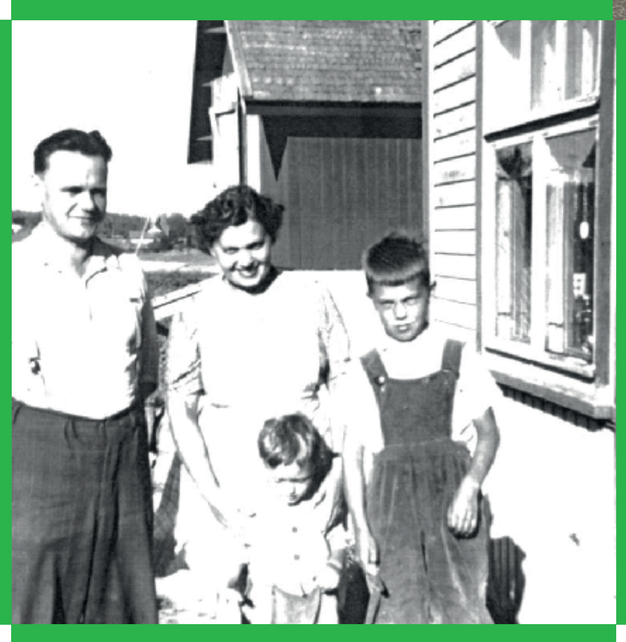

Lehtiset Oiva, Annikki, Pekka ja Pentti, kauppansa edessä 1950-luvun alussa. Ikkunanurkassa oli pönttöuuni, jolla lämmitettiin kauppa. Takana kaupan varasto: alhaalla suolavarasto ja juomavarasto, ylhäällä viljavintti ja kaupan säkkitavara. Taustalla näkyy Mäksmäen kylänmäkeä. / Pekka Lehtisen arkisto

Ylhäällä: Lehtisen kauppa oli myös kokoontumispaikka. / Pekka Lehtisen arkisto

Vasemmalla: Edellistä polvea: kauppias Lehtinen Turussa / Pekka Lehtisen arkisto

1925–1966
Kirkonkylän taajama

Lindqvistin kauppa

Lindqvistin kaupan perustivat **Kustaa Aleksinus** ja **Anna Lindqvist**. Vuonna 1949 kauppiaina aloittivat Kustaan ja Annan poika **Lasse** sekä vaimonsa **Liisa**.

1950-luvulla kaupalla oli kova investointitahti: vuosikymmenen alussa tehtiin runsaasti rakennuksen korjaustöitä, 1952 hankittiin uutena kauppa-auto, 1955 ostettiin uusi kuorma-auto ja 1959 uudistettiin kauppa täydellisesti sekä rakennettiin lisätilaa elintarvikkeille. 1950-luvulla kaupalla oli myös Maskun seisakkeen rautatien sivuraiteella oma lastaus- ja purkauspaikkansa, jonka kautta kulki ainakin lannoitteita. Varastoa siellä ei ollut, vaan tavara toimitettiin suoraan asiakkaille tai kaupan varastoon.

Lasse ja Liisa joutuivat luopumaan kaupanpidosta vuonna 1959 osittain investointien aiheuttamien taloushaasteiden takia. Kauppaa jatkoi **Antti Pietilä** Kustaa Lindqvistin vuokralaisena. Rakennus sijaitsi Nivolasta 50 vuodeksi vuokratulla tontilla. Vuokrasopimuksen päätyttyä kaupan pito loppui vuonna 1966. Rakennus purettiin tämän jälkeen.

Otteita Jaakko Lindqvistin (Lassen ja Liisan poika) kirjeestä

”Iso osa tavarasta tuli 1950-luvulla kauppaan säkkitavarana, esim. jauhot, sokeri, herneet jne., jotka sitten kaupassa punnittiin ja pussitettiin. Varastot olivat ulkovarastossa. Rusinat, luumut ja viikunatkin olivat puulaatikoissa, josta ne punnittiin asiakkaille. Karkit tietysti myös olivat irtokarkkeja, jotka punnittiin asiakkaiden toiveiden mukaan pusseihin. Osa oli rasioissa valmiina, kuten Sisu ja Figarol ja purukumi paketeissa. Kahvi yleensä jauhettiin kaupassa. Keksit, kahvit, näkkileivät ja korput löytyivät hyllyltä.”

”1950-luvulla oli vielä hevosia yleisesti käytössä ja kaupastakin haettiin usein tavaraa hevoskärryillä. Portaiden oikealla puolella oli puomi hevosten kiinnittämiseksi. Hevosilla kulkivat silloin myös romanit, joita ennen kutsuttiin mustalaisiksi. Suurella joukolla he pitivät muutaman päivän kesällä leiriään kirkonmäellä ja kaupassa he kävivät kyselemässä kaikkea mahdollista tarpeettomaksi tullutta.”

Kuva 1950-luvun alusta, jolloin tehtiin paljon korjaustöitä ja investoitiin uudistuksiin. Kauppa sijaitsi vilkkaan Turku–Rauma-tien varressa, liikenne siirtyi nykyiselle paikalleen vasta 1950-luvun lopulla. Autoliikenne lisääntyi koko ajan ja kaupalla oli polttoaineen myyntiä jo Kustaa Lindqvistin aikana.

Kuvat Jaakko Lindqvistin arkistosta

Kustaa Aleksinus Lindqvist oli syntyjään Raisiosta, mutta hän ajoi pitkään taksia Turussa ennen kuin avioitui Anna Lindqvistin kanssa 1923. Anna oli syntyjään Ruskolta, mutta muutti 21-vuotiaana vuonna 1911 Raisioon ja toimi siellä kauppa-apulaisena ennen kuin löysi Kustaan. Vuonna 1925 he muuttivat Turusta Maskuun 1-vuotiaan Lasse-pojan kanssa ja perustivat K.A. Lindqvistin kaupan. Vuonna 1949 Lasse-pojan siirryttyä kauppiaaksi Kustaa perusti Raisioon uuden kaupan, jota piti Annan kanssa vuoteen 1954. Jäätyään leskeksi hän jatkoi kaupan pitoa vielä runsaat kymmenen vuotta, lähes elämänsä loppuun saakka.

Kaupan interiööriä todennäköisesti 1950-luvulta. Mainoksessa näkyvä Coca Cola tuli Suomeen vuonna 1952 Helsingin olympialaisten myötä. Asiakkaat tekivät kauppansa myyjien kanssa tiskillä. Myyjä haki tavarat tiskille, paketoi paperipussiin tai kääri paperiarkkiin. Muovipusseja tai -paketteja ei ollut. Asiakas maksoi ostoksensa käteisellä markkoina ja myyjä kirjoitti Paragon-kuitin ostoksista. Kalkkeripaperi oli kahden kuitin välissä, joten asiakas sai oman kappaleensa ja kauppiaalle jäi oma. Kuittiin kirjoitettiin käsin joka ostos erikseen, kuten nykyisin saadaan kassalla.

1952 Lasse Lindqvist hankki kauppaan kauppa-auton, ensimmäisten joukossa Varsinais-Suomessa. Kauppa-autolla kierrettiin Maskua kolmena päivänä viikossa. Oli kolme erilaista kierrosta:

1. Karinkylä, Kalela, Niemenkulma, Kajala, Maanpää, Ohensaari, Linnavuori ja Kiveinen.
2. Jonkkunen, Piuha ja Tanila.
3. Kurittula ja Pakainen ja siitä aina Ruskon rajalle.

Autossa oli yleensä kauppiaan lisäksi myös myyjä. Pysähdyspaikkoja oli paljon, samoin asiakkaita. Kauppa-auto kulki aikataulun mukaan ja oli 50-luvulla varsin suosittu, eihän joka perheessä ollut omaa autoa.

Myymäläauto valmiina lähtöön

Anna ja Kustaa Lindqvist

Lasse ja Liisa Lindqvist

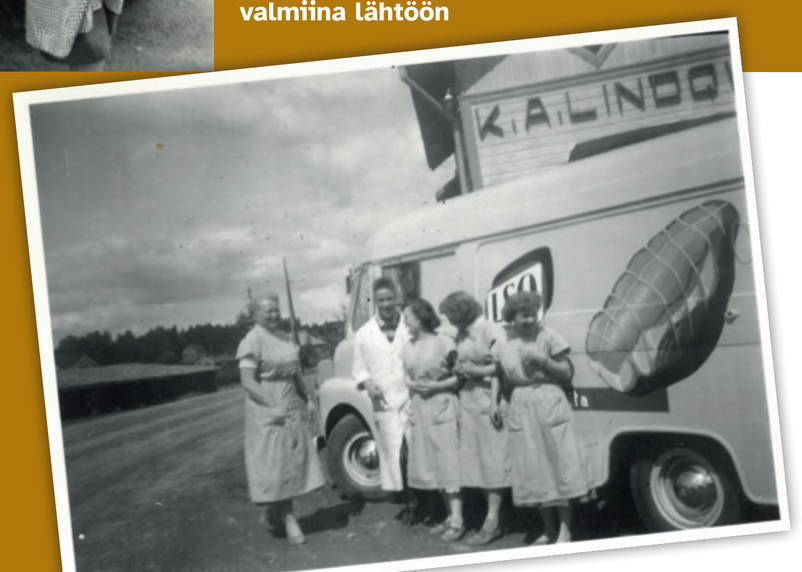

K.A. Lindqvistin kauppa oli K-kauppa ja niinpä suuri osa kauppatavarasta haettiin Läntiseltä Pitkältäkadulta Keskon varastosta tai tilattiin kauppaan toimitettavaksi. Kaerlan tai Raision Myllystä hankittiin jauhot, Valiosta maitotuotteet, voit ja juustot, Auran panimosta saatiin virvokkeet ja esim. sementti haettiin usein Paraisilta. Lihaa toimitti LSO. Kuvassa vasemmalla Liisa Lindqvist kaupan työntekijöiden kanssa vastaanottamassa lihatoimitusta.

1953–1973
Maskun aseman lähellä
“Pysäkki”-keskittymässä

K-kauppa Aila Salonen

Aila Salosen kauppa oli tärkeä osa Maskun radanvarren kauppojen ja pankkien keskittymää. Pienen n. 30 m² kyläkaupan varastotilat olivat kellarissa. Kaupanpitäjä **Aila Salonen** asui itse kaupparakennuksessa neljän lapsensa kanssa. Vuosien mittaan Salosella oli apunaan kaksi eri kiireapulaista, kolme poikaa hakemassa ja järjestämässä tavaraa sekä lisäksi tarvittaessa naapuriapua. Kaupan asiakkaita olivat lähellä asuvat tinkimaidon tilaajat ja viiden junalla Turusta tullut työväki.

Tavaraa toimittivat tukkuliikkeet, kuten Kesko, Suomen maamiesten kauppa sekä Paajanen & Karkiainen. Lihatuotteet tulivat LSO:lta. Lisäksi myynnissä oli paikallisia tuotteita: leivät toimitettiin aluksi Nummenpään leipomosta, sitten Veraisten leipomosta Mynämäeltä. Kankaisten kartanon kauppapuutarhalta tuli tomaatti ja kurkku sekä vähän vihanneksia myös naapurin Helvi Saarisen puutarhalta ja Kairisista. Auran panimo toi virvoitusjuomat. Silli tuli Rymättylästä. Omenat ja perunat omasta pihasta. Ns. tinkimaitoa (asiakkaan itselleen varaamaa maitoa) saatiin Nousiaisten meijeristä ja naapuritaloista.

Aila Salosen kauppa sai tärkeän kunnian olla Maskun ensimmäinen jäätelönmyyjä, kun kauppaan hankittiin pakastin eli ”pakastepommi”. Lisäksi kaupassa oli Veikkauksen vastaanottopiste. Vuonna 1959 saatiin mopo ja 1961 ostettiin farmariauto, Opel Record, joka mahdollisti nopeastikin tavaranhaun.

Vanha liikekyltti on yhä tallessa Sähkötien varressa sijaitsevassa rakennuksessa.

Aila Salosen kauppa mahdollisesti 1960-luvulla. Kuva: Timo Salonen

Esko Salonen muistelee:

”Äiti aloitti kaupan asemalla yksin. Hän oli maalaistalon tytär, ja hänellä oli me 4 lasta, ei hän ollut kaupan kanssa ennen ollut tekemisissä, vaan aloitti kaupanpidon tyhjästä, puhtaalta pöydältä. Sillä hän elätti ja koulutti muksunsa, ja kaikilla oli työtä siinä, koko perheellä. Monenlaista elämänkokemusta: asiointia tukkukaupoissa ja pankeissa ja joutunut erilaisten ihmisten kanssa tekemisiin.”

”Maalla kaupat olivat aina auki, ainakin äidin kauppa oli, sunnuntaisinkin noin 10 – 12. Silloin tuli maitoauto, ja ihmisillä ei ollut jääkaappeja, niin meillä oli maidonjakelu, ja sai mitä muutakin kukin tarvitsi. Koska vaan voi tulla ostoksille.”

Timo Salonen muistelee:

”Vanhempani ostivat talon Maskun aseman läheltä 1949. Se on rakennettu 20-luvun lopussa, ja siihen tehtiin alakertaan leipomo. Myöhemmin mm. Maskun palokalusteet ovat olleet siellä 30-40-luvulla. Ensin leipomossa oli vuokralainen, ja kauppa oli Huhtalan Helvillä vuokralla parisen vuotta.”

”Tinkimaito tuli 50-luvun alussa erittäin tärkiäksi, eli asiakas varasi tietyn määrän maitoa johonkin kauppaan säännöllisesti, ja se piti näitä pikkukauppoja pystyssä Pääasiassa maito oli 50 litran tonkissa, ja äitini joutui yksin niitä nostelemaan.”

”Meillä oli kaupassa Maskun ensimmäinen pakastin, eli myytiin jäätelöä, muistakin kaupoista tultiin meiltä hakemaan. Sitten meillä oli Veikkauksen vastaanotto: ne piti olla viimeistään seuraavana aamuna Turussa tilitettynä ja maksettuna samalla. Myöhemmin tuli postisiirrot. Muistan, että minä hoidin yleensä niitä, minulla oli hyvä käsiala, ja kirjoitin äitin nimeä alle. Meillä oli kaikki yhteistä kotona.”

1928–1970
Kurittulantie 25

Salosen, Huhtalan & Pietilän kaupat

Kurittulantien kiinteistöllä on pitkät perinteet kauppapaikkana. Talo rakennettiin vuonna 1922 (tieto kirjasta Maskun kulttuurimaisema ja vanha rakennuskanta, s. 173). **Aarne Salonen** (1896–1959) ja puolisonsa **Helli** (1896–1982) pitivät talossa sekatavarakauppaa vuosina 1928–1952. Salosten jälkeen **Helmi Huhtala** siirtyi **Aila Salosen** kaupasta Maskun asemalta vähäksi aikaa vuonna 1953 vuokralle Aarne Salosen kauppaan.

Vuonna 1966 **Antti** ja **Hilkka Pietilä** lapsineen tulivat vuokralaisiksi taloon ja aloittivat kaupanpidon (olivat siihen asti toimineet Lindqvistin kaupassa vuodesta 1959 alkaen). Pietilän kauppa lopetti vuonna 1970. Talo oli vuosia tyhjänä ja varastona. Aarnen ja Hellin tytär **Helena Salonen** möi talon **Kari Kaarlelalle**, joka piti talossa tv-korjaamoa ja asensi antenneja ja autoradioita. Nykyään talo on asuinkäytössä.

Timo Salosen arkisto

Kurittulan kiinteisö nykyisellään (vas.) ja Aarne Salosen kaupan aikoihin.

Aarne ja Helli Salonen / Timo Salosen arkisto

Esko Salonen muistelee:

”Isovanhempieni koti oli Kurittulantiellä, ja minäkin olen asunut siinä ensimmäiset 7 vuotta. Pappani Aarne Salonen piti siinä kauppaa ainakin 1928 alkaen aina vuoteen 1952 saakka. Kauppa oli asuinrakennuksen päädyssä, ehkä kooltaan noin 30-40 neliötä. Se oli tyypillinen sekatavarakauppa, mistä löytyi sen ajan välttämättömin: sen aikaisia elintarvikkeita mitä oli ja millaisia sai, ja hivenen oli jotain raskaampaakin tavaraa Kurittulan joillekin taloille: jotain säkkitavaraa, ja myös polttoainetta myytiin, muistan Esson kilven siinä tienvarressa.”

”Hyvä puoli entisajan kaupassa oli se, ettei siinä niin kauhia kiire ollut, tultiin kauppaan ja istuttiin. Isoisän kaupassa mamma käski kahville, istuttiin kaupassa ja poltettiin tupakkaa ja se oli semmoinen hieno hetki, tultiin juttelemaan ja kerrottiin omista ja toisten asioista ja oli hyvin leppoisa tunnelma. Tunnettiin kaikki kylän muijat ja juteltiin niitä noita. Se oli kaikin puolin hienoa aikaa.”

Timo Salonen muistelee:

”Yhdessä isovanhempani ovat kauppaa pitäneet; mummu oli kahvintarjoajana keittiössä. Se oli tärkiää siihen aikaan. Osa tuli kauempaa, silloin liikuttiin hevospelillä. Kurittulan alueelta asiakkaat tulivat pääasiassa. Pakaisten alueelta myös, vaikka siellä oli kyllä omakin pieni putiikki.”

”Papan kaupassa on myyty elintarvikkeita ja polttoainettakin, muistan nähneeni tynnyreitä, joista pumpattiin. Nousiaisten kauppias Anttila haki tavaraa omaan kauppaansa Keskon tukusta ja toi samalla papallekin. Kaikki maataloustuotteet on tietysti tuotu läheltä, kananmunat ja muut. Kellon minä muistan ovesta: se hälytti, että nyt tuli asiakkaita. Se oli semmoinen iso kilikello, vellikellon tapainen.”

Antti Pietilä jr. (s. 1951 muistelee):

”Muutaman kerran Pietilän kauppa voitti kunnan tarjouskilpailun, jossa etsittiin toimittajaa koulujen kuusijuhlien joulupussukoille, jollaiset lapsille jaettiin. Niihin pistettiin jotain pieniä herkkuja, hedelmä ja piparkakku sekä ehkä konvehti ja kiiltokuva. Saimme Markku-veljen kanssa sitten niitä pussittaa.”

”Kauppa-auto kiersi 1960-luvulla kuutena päivänä viikossa. Aamupäivällä käytiin Pakaisissa lyhyemmällä lenkillä. Pysähdyksiä oli useampia, mutta ainakin Jokelan kanafarmin pihassa käytiin. Sitten tultiin välillä kotiin ja iltapäivällä ajettiin pidempi lenkki Kiveisiin, Niemenkulmalle, Ohensaareen ja Piuhalle. Kun jätin koulun kesken, niin isä otti minut muutamaksi kuukaudeksi apulaiseksi kauppa-autoon. Isä ajoi ja minä toimin myyjänä. Se homma ei ollut nuoren miehen mieleen; en välittänyt myyntityöstä. Tämän jakson jälkeen siirryinkin muihin töihin.”

1956–1986
Vanha Säästöpankin talo

Tarmola

Tarmola oli Turun Työväen Osuuskaupan 66. sekatavaramyymälä, joka avattiin vuonna 1956 Säästöpankin talossa. Vastavalmistuneessa kiinteistössä harjoitettiin myös Tarmolan säästökassan pankkitoimintaa. Lisäksi samassa liiketalossa sijaitsi posti ja Lempin lyhyttavaraliike.

Tarmola kuului Suomen Osuustukkukauppaan (OTK, myöhemmin Eka), joka oli perustettu vuonna 1917. Myymälänhoitajina toimivat mm. **Aulis Salo**, **Pentti Seppälä** ja **Kauko Miikkala**. Myymälä toimi vuoteen 1986 asti ja muuttui vuonna 1987 Siwaksi.

Sitaatteja Anja Niemisen (myyjänä Tarmolassa 1962–1986) haastattelusta kirjassa Monenlaissi jutui Maskust:

”Tarmolan myymälä oli Maskussa suosittu. Siihen aikaan juuri Takapalttaa rakennettiin, joten rakennustarvikekauppa kävi vilkkaasti. Minun osakseni tuli olla tavara-auton apumiehenä. Koska tunsin Maskun, niin osasin opastaa lastin aina oikeaan kohteeseen. Silloin ei autoissa ollut nostureita; tavarat purettiin ihmisvoimin, sementtisäkit, peltirullat ja puutavarat.”

”Myymälässä tunnelma oli erilainen kuin nykyään on. Asiakkaita kuunneltiin, ei saanut hosua kiireellä. Monen mummelin päivän kohokohta oli kaupassakäynti, ensimmäiseksi kerrottiin kaikki kivut ja säryt.”

”Keskikaljan tulo myymälöihin vaikutti aika paljon myymälätyöskentelyyn. Tarmolassakin kävi sama määrätty kaljaporukka, jonka ostoksia täytyi rajoittaa. Jos asiakas oli ”maistissa”, hänelle ei saanut myydä ja se aiheutti joskus kovaäänistäkin protestia.”

Vastavalmistunut Säästöpankin talo kuvattuna huhtikuussa vuonna 1956. Pankkisali oli rakennuksen toisessa päässä ja Tarmola toisessa. Yläkerroksessa oli liiketalossa työskentelevien henkilöiden ja heidän perheidensä asuntoja. / Työväenmuseo Werstaan kuvakokoelmat.

Tarmolan valikoimaa jouluna 1966 / Anja Niemisen arkisto

Tarmolan kuormaautolla vietiin paljon rakennustarvikkeita esimerkiksi Takapalttaan, jossa 1970-luvulla rakennettiin kiivaasti. Kuvassa kuski ja myyjä Anja Nieminen.

Tarmolassa työasuna olivat valkoiset takit. Alhaalla kuvassa vasemmalta oikealle tuntematon, Anja Nieminen, Lasse Salminen, tuntematon ja Tellervo Vyyryläinen / Anja Niemisen arkisto

Tarmola on tarjonnut töitä monille; kesäflikat ovat ehtineet kuvattavaksi työn lomassa. / Anja Niemisen arkisto

Maskuntie 5
n. 1951 – 1980-luvun loppu

MASKU

Hopeanaula

Fritz Vilhelm Hopeanaula (k. 1961) perusti oman kaupan Maskuun noin 1951–1952 itse rakentamaansa taloon. Kauppiaan uran hän oli aloittanut jo aiemmin Karjalassa Uudellakirkolla sekatavarakauppiaana. Kauppa oli evakossa Rautjärven Niskapietilässä vuosina 1940–1942 ja palasi takaisin kahdeksi vuodeksi 1942-1944. Tämän jälkeen kauppa joutui taas evakkoon, tällä kertaa Nousiaisiin, jossa se toimi vuokrapaikalla 1.6.1945 alkaen.

Fritzillä oli kaksi poikaa, jotka molemmat osallistuivat kaupanpitoon jo Karjalassa. Toinen poika kuoli nuorena moottoripyöräonnettomuudessa. Toinen poika, **Armas Hopeanaula** (17.8.1912 – 6.11.1982), jatkoi Hopeanaulan kauppiaana isänsä jalanjäljissä, minkä jälkeen Armaksen vaimo **Pirkko Hopeanaula** jatkoi liiketoimintaa apunaan Kaija Hopeanaula (ent. Salminen) ja joskus myös Jorma Hopeanaula. Pirkko muutti myöhemmin Turkuun.

Hopeanaula oli sekatavarakauppa. Siellä myytiin mm. vaatteita (ei kenkiä), kankaita, eläinten rehua, bensaa, rautatarvikkeita, astioita ja monenlaista ruokaa. Liha tuotiin päivittäin linja-autolla Turusta. Aluksi maito, piimä ja kerma tulivat Nousiaisten osuusmeijeristä ja leipä Nummenpään leipomosta. Vakioasiakkaat saivat ostaa ns. vastakirjaostoina tavaraa, ja välillä laskettiin 1% alennusta aiemmista ostoksista. Kauppa oli arvostettu ja suosittu sekä varsinaisten maskulaisten että siirtolaisten keskuudessa.

Jorma Hopeanaulan tarina 1950-luvun loppupuolelta:

”Kauppa sai olla sunnuntaisin aamupäivällä auki, jotta ihmiset pääsivät ostamaan tuoretta maitoa. Maskussa asui Rudolf ’Ruuto’ Peltola, joka oli ollut sodassa ja kärsi ajoittain mielenhäiriöistä. Esson huoltoaseman paikalla oli suutari Laakolan talo ja halkopinoja. Ruuto nappasi sieltä pari halkoa, tuli kaupalle, heitti toisen halon toisesta näyteikkunasta sisään ja toisen toisesta. Hänet vietiin Uuteenkaupunkiin hoitoon. Konstaapeli Tuomola kävi hänet etsimässä muulloinkin. Ruuto asui aluksi rakentamassaan korsussa ja myöhemmin rakentamassaan talossa nykyisen terveyskeskuksen suunnalla. Hänen elämänsä päättyi traagisesti hukkumalla.”

Esko Salonen muistelee:

”50-luvulla tuli Hopeanaulan kauppa, sekatavarakauppa sekin, ehkä heilläkin oli raskasta kauppaa enemmän. Hopeanaula oli karjalainen ja hänellä oli paljolti asiakaspiirinä karjalaisperheitä ihan Maskun eri alueilta.”

Vasemmalla Hopeanaula vuonna 2006, oikealla Hopeanaulan purku. Kuvat: Kauko Miikkala

Muut julisteen kuvat: Jorma Hopeanaulan arkisto

1.6.1981 kauppa täytti 50 vuotta, kuvassa Armas Hopeanaula

Kaupan 50-vuotiskakkukahvit 1.6.1981.

Kuvassa keskellä Pirkko Hopeanaula. Asiakkaita: Etualalla Elina Viuhko ja takana Anna-Liisa Lappalainen

Uutisvaljakko nro 43 vuodelta 1966

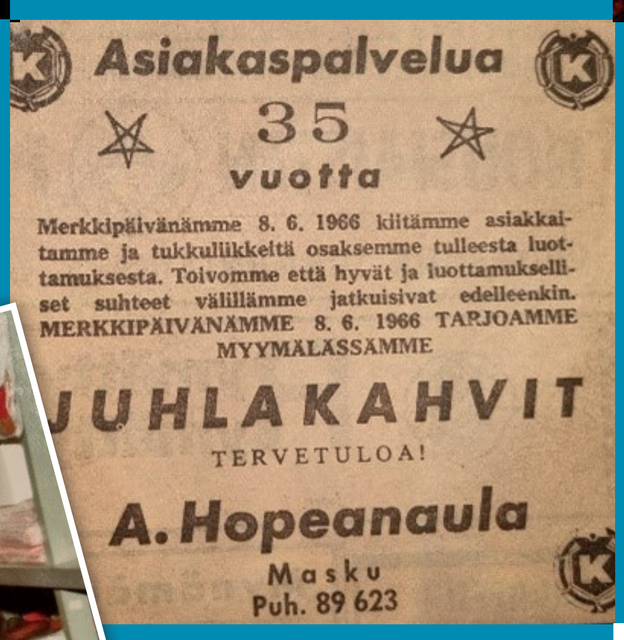

Asiakaspalvelua
35
vuotta

Merkkipäivänämme 8. 6. 1966 kiitämme asiakkaitamme ja tukkuliikkeitä osaksemme tulleesta luottamuksesta. Toivomme että hyvät ja luottamukselliset suhteet välillämme jatkuisivat edelleenkin. MERKKIPÄIVÄNÄMME 8. 6. 1966 TARJOAMME MYYMÄLÄSSÄMME

JUHLAKAHVIT

TERVETULOA!

A. Hopeanaula
Masku
Puh. 89 623

1.6.1981 Kaupan näyteikkuna

Pirkko Hopeanaula n. vuonna 1981

1908–1989
Useita myymälöitä
eri puolilla Maskua

MASKU

Nousiaisten osuusliike

Nousiaisten Osuusliike perustettiin Nousiaisissa vuonna 1908. Pääliike sijaitsi Nummella. Maskussa sijaitsi useita Osuusliikkeen myymälöitä eri alueilla ja rakennuksissa. Maskun keskustan ensimmäinen myymälä avattiin vuonna 1915. Uusi myymälärakennus valmistui kirkkoa vastapäätä vuonna 1938.

Vanha myymälärakennus purettiin 1939 ja siirrettiin rakennustarvikkeiksi Niemenkulmalle avattavaan kauppaan. Niemenkulmalla myymälä palveli 1970-luvulle asti. Piuhan myymälä aloitti vuokrahuoneistossa vuonna 1952 ja siirtyi uuteen omaan kiinteistöönsä vuonna 1955. Myymälä toimi Piuhalla vuoteen 1976 saakka.

Vuonna 1956 Nousiaisten Osuusliikkeen nimeksi tuli Osuuskauppa Noustenmaa, koska toiminta oli levinnyt niin laajalle Nousiaisista. Vuonna 1974 Noustenmaa sulautui osaksi Turun Osuuskauppaa.

Maskun päämyymälä oli toiminnassa vuoteen 1987 asti. Myymälänhoitajina toimivat vuosien varrella ainakin **Hilma Kallio**, **Ahti Salonen**, **Haijanen**, **Emil Louramo** ja **Simo Pensikkala**. Tila oli jonkin aikaa varastokäytössä. Keväästä 2022 alkaen se on ollut tyhjillään ja myytävänä.

Vuosina 1987–1989 osuuskauppa toimi nykyisen K-marketin tiloissa ja nimenä oli Sokos-halli Hemminki.

Nousiaisten Osuusliikkeen mainos vuodelta 1938

Piuhan ensimmäinen myymälä toimi vuokratuissa tiloissa. / Jukka Tuomisen arkisto

Oikealla: Niemenkulman myymälä vuonna 1941. Nykyisin tämä Maanpääntien ja Niemenkulmantien risteyksessä sijaitseva talo on asuinkäytössä. / Risto Tasasen albumi

Osuusliikkeellä oli tilava varasto rautatien varrella, kuva vuodelta 1933. /Jukka Tuomisen arkisto

Piuhan myymälä siirtyi Osuusliikkeen rakennuttamaan uuteen rakennukseen vuonna 1955. Nykyään rakennus on asuinkäytössä. / Jukka Tuomisen arkisto

Rakennustyöurakka.

Lauant. t.k:n 22 p:nä tarjotaan tehtäväksi Nousiaisten Osuusliikkeen Maskun vanhan myymälän ja lisärakennuksen siirto Maskun Niemenkulmalle rakennettavaksi siellä uudelleen n.s. Niemenkulman torin laitaan. Kokoonnutaan Maskun vanhaan myymälään Humikkalan kylässä klo 14, josta lähdetään autoilla klo 15 rakennuspaikalle, missä huutokauppa pidetään. Piirustukset nähtävänä päämyymälässä.

Nousiaisissa, 17. 4. 1939.

Nousiaisten Osuusliikkeen r.l. Hallitus.

Turunmaa 18.4.1939

1908–1989
Useita myymälöitä
eri puolilla Maskua

MASKU

Nousiaisten osuusliike

Pekka Kautto muistelee:

”Piuhan ensimmäinen kauppa sijaitsi – toisin kuin nykymaskulainen luulee - Piuhan rautatiepysäkin lähellä Tanilantien ja nykyisen Niirasentien risteyksessä Niittumäessä. Siinä on ollut Nousiaisten osuusliikkeen Piuhan myymälä 1950-luvulla. Oletan, että se on sodan jälkeen siihen perustettu. Siinä oli myymälänhoitajana Jonkkusista Kolikkoinmäestä Mamian Kaino ja hänen jälkeensä hetken aikaa Perko Inkisen yhden pojan vaimo: paikkakuntalaiset puhuivat Mettä-Inkisestä.”

”Hauskanen tapaus oli siinä, kun olin ihan pikkupoika, kaverit siinä Myllytorpantiellä olivat kaikki minua paljon vanhempia. Isompien poikien rupesi tupakan mieliteko tulemaan, ja he keksivät, että laitetaan pikkupoika tupakkaa ostamaan Piuhan kaupasta sieltä Pysäkiltä Kaino Mamialta. Jälkeenpäin ajatellen oli aika kumma juttu, että vaikka en ollut kuin alle 10 vanha killi, minä sain tupakkaa kaupasta. Pikku Boston-askin ja jopa irtotupakkaa sain, ei mitään ongelmaa ollut. Nykyään ei onnistuisi.”

”Hirveesti äitin kanssa käytiin siellä kaupassa. Jos enemmän asiaa oli, tultiin tietysti Lindqvistin kauppaan Maskun kirkonseudulle tai sitten Turkuun. Piuhan pysäkki oli aika iso, hiukan pienempi kuin Maskun pysäkki. Minulla on muistikuva, että Mamian Kaino oli joskus junalta hakemassa tavaraa. Pysäkkirakennuskin oli oikein; se oli Tanilantiestä 150 metriä Turkuun päin, mutta se on hävitetty. Ratavartijan asunto on jäljellä siinä vieressä.”

Leena Kautto muistelee:

”Yks mies oli tullut hakemaan jotain rakennustarvikkeita illalla, ja hänellä oli pieni tyttö mukana. Kauppiaspariskunta, joka asui samassa rakennuksessa, oli ihmetellyt, kun kaupan puolelta kuului jotain kolinaa, ja menivät kattomaan: Ohoh, asiakkaan pieni tyttönen hääräsi siellä kaupassa. Mutta kyllä hänet tietty toimitettiin kottiin kun tiedettiin missä asui. Kaikkee tämmöstä voi sattuu.”

”Mieleen on jäänyt joulunavaus Piuhan kaupasta. Pihalla vieraili joulupukki ja ihka elävä poro. Meillä oli pieni poika silloin, ja sitä oli pakko mennä kattoon. Väkeä oli paljo, kaikki piuhalaiset. Oli harvinaista.”

Konttori-, tekstiili- ja talouspuolen vastaava Liisa Pensikkala muistelee:

“Turun Osuuskaupan myymälässä myytiin kaikkea mitä ihmiset tarvitsivat. Oli rautaosasto, jossa myytiin mm. apulantoja ja kaikkea rakentajille. Meillä oli erikseen elintarvikeosasto ja tekstiiliosasto, josta sai vaatteita ja kankaita. Maanviljelysväkeä kävi kaupassa tuolloin paljon. Kauppa oli silloin 70-luvulla Maskun isoin kauppa, oli kaikkea rautanauloista alkaen. Meillä oli iso ulkovarastokin, missä oli kaikki isommat rakennustarvikkeet. Silloin oli Maskussa tavarantarjontaa.”

”Kankaisten paroni Aminoff kävi aika usein kaupassa, hän tuli emännöitsijän kanssa. Hän oli kookas herrasmies, ja hän kulki musta palttoo päällä. Palttoo oli joskus nuhruisen näköinen, sillä hänellä oli koiria ja se takki saattoi olla ihan koirankarvoissa. Hän oli hyvin ystävällinen ja avulias, ei mikään koppava, jutteli mukavasti. Sen huomasi, kun hän tuli kauppaan, ja häntä piti huomioida.”

Maskun ensimmäinen päämyymälä sijaitsi Emil Laineelta vuokratussa huoneistossa kivenheiton päässä nykyisestä museosta. Kuva on otettu vuonna 1932. / Risto Tasasen albumi

Osuusliike rakennutti oman rakennuksen Maskun päämyymälälle vuonna 1938. Kuvassa on meneillään pihantasoitustalkoot. / Risto Tasasen albumi

Osuustoimintajuhla Maskussa

Nousiaisten osuusliikkeen Maskun myymälän avajaisjuhlat

Sunnuntaina vietettiin Nousiaisten osuusliikkeen Maskun uuden myymälän avajaisjuhlaa, mihin oli saapunut runsaasti yleisöä. Kun ensin oli tutustuttu rakennukseen, siirryttiin seuratalolle, missä tulokahvin ja soittoesitysten jälkeen hallituksen puheenjohtaja, mv. Pentti Härmälä piti tervehdyspuheen. Kerholaisen Eeva Saarisen lausuttua runon, esitti johtaja O. Tasanen tilastoa ja historiikkia osuuskaupan toiminnasta, erityisesti Maskun myymälän osalta. Historiikista kävi m.m. selville, että rakennus oli tullut maksamaan n. 532.000 mk. Se on tehty punaisista tiilistä 2-kerroksiseksi. Lisäksi rakennuksessa on kellarikerros varastoja varten. Kun liikkeenjohtaja E. Aaltonen ja konsulentti O. Artimo olivat pitäneet puheen, ja kaupanhoitaja I. Autio oli esittänyt yksinlaulua, piti op. A. Vuori murrepakinan. Kerholainen Pertti Lankila esitti kertomuksen ja lopettajaissanat lausui op. K. Kairisto. Varsinainen juhla päättyi Maamme-lauluun, mutta sen jälkeen oli viel äelokuvaesityksiä.

Turunmaa 8.11.1938

Maskun myymälän kassalla n. 1960 / Nousiaisten kotiseutuyhdistyksen arkisto

Ilmakuvassa näkyvät Maskun kirkko ja Nousiaisten osuusliikkeen Maskun myymälä. / Maskun kunnan kotiseutuarkisto

1995–2022
Osuuspankin talo, Keskuskaari

MASKU

K-market Masku

K-market Masku aloitti toimintansa Osuuspankin talossa, jossa toimii edelleen vielä vuonna 2022. Kiinteistössä toimi aiemmin Saarisen Toukon kauppa, jolle järjestettiin uusi kauppapaikka Lemusta. Kauppiaina toimivat **Liisa Pensikkala** sekä lapsensa **Maarit Karhu** (o.s. Pensikkala) ja **Marko Pensikkala** 1995–2011. Myynnissä oli paljon tuoreita elintarvikkeita. Asiakkaita palveltiin esimerkiksi liha- ja kalatiskillä. Tavarantoimittajina toimivat tukkuliikkeet ja paikalliset tuottajat.

Liisa Pensikkalan jäätyä eläkkeelle 1.3.2011 kauppiaaksi tuli **Jarkko Wilén** (aluksi puolisonsa **Hennariikka Järvisen kanssa**). Kymmenen vuotta myöhemmin 1.3.2021 kauppiaan rooliin hyppäsi **Turo Tikanmäki**. Kesän 2022 lopulla Tikanmäki siirtyy nykyistä K-Marketia vastapäätä rakennettavan 2000m2-kokoisen K-Supermarketin ohjaksiin ja K-market Maskun toiminta päättyy.

Maskun K-market vuonna 1995 / Liisa Pensikkalan arkisto

Liisa Pensikkala äitienpäivämainoslehdessä vuonna 2009

Liisa Pensikkala ja Maarit Karhu K-marketin leipähyllyä täydentämässä / Liisa Pensikkalan arkisto

Pensikkalasta Vuoden Yrittäjä

Maskun kunta on valinnut Vuoden Yrittäjäksi 2008 K-market Maskun. Valinnallaan Maskun kunta haluaa tuoda esille K-Market Maskun asiakkaitaan monipuolisesti palvelevan lähikauppiaan tärkeän roolin.

K-kauppias **Liisa Pensikkala** on pitkän linjan yrittäjä, joka aloitti uransa vuonna 1986. Pensikkala luotsasi liki kymmenen vuoden ajan T-kauppaa nykyisen kunnantalon tiloissa Maskun keskustassa. Vuonna 1995 kauppias siirtyi K-ryhmään ja aloitti kaupan pidon K-market Maskun nykyisissä tiloissa.

Kauppiaan tytär **Maarit Karhu** ja poika **Marko Pensikkala** työskentelevät äidin johtamassa perheyrityksessä, joka työllistää heidän lisäkseen seitsemän henkilöä.

Vuoden Yrittäjän valinnan perusteluissa Maskun kunta korostaa, että "yrityksen ei tarvitse olla suuri ollakseen hyvä. Tämä keskikokoinen lähikauppa on löytänyt oman asiakaskuntansa ja oppinut hankinnoissaan arvioimaan ostajien tarpeet. Asiakkaiden tarpeisiin vastataan monipuolisella palvelukokonaisuudella, johon kuuluvat myös Yrittäjäpostin ja Veikkauksen palvelut ja laajat aukioloajat."

Naantali-Raision kaupunkiuutiset 10.12.2008

Liisa Pensikkala muistelee:

"Olin itse aina kaupassa paikalla: menin jo ennen aukioloaikaa, kun kaikki tiskit piti täyttää ja laittaa kuntoon, ja olin aina loppuun asti. Kun lopetimme vuonna 2011, olin ollut kauppiaana 25 vuotta ja kauppa-alalla yli 50 vuotta. Olisin kyllä jaksanut jatkaakin. Ei ollut stressiä, minä olen nauttinut työstäni ja olen ollut tyytyväinen."

"Possun kylkihän oli silloin suosittua, kun tehtiin usein läskisoosia. Myöhemmin tuli grillikylkeä. Jauheliha jauhettiin itse. Kaupassa oli lihasaha, jota eivät kaikki uskalla käyttää ja jonka käyttö on hyvin tarkkaa, kun helposti lipsahtaa vaikka sormi tai käsi pois, jos ei osannut."

"Meidän Marko oli lihamestari, joka paloitteli possun. Meillä tuli possut kauppaan puolikkaana, ja pantiin lihatangolle roikkumaan ja siitä sitten puukon ja sahan kanssa leikattiin luut poikki. Oli possupäiviä, eli ihmiset tilasivat puolikkaan possun ja se paloiteltiin kaupassa valmiiksi, kuten asiakas halusi. - - Possu otettiin kylmähuoneessa lihasahan tiskille, ja ensin erotettiin kylki ja kinkku, pää oli onneksi jätetty teurastamolle, mutta sorkat oli, ne tosin menivät vissiinkin roskikseen. Ja potkaa oli, sitä ostettiin hernekeittolihaksi."

"K-kaupassa 90-luvun puolivälissä alkoi tulla valmiiksi pakattuja lihoja jonkin verran. Pääasiassa pakattiin itse, varsinkin sitten, kun lihatiski lopetettiin. Piti olla koneet, joilla pakattiin ilmatiiviisti."

"Tietotekniikka tuli meidän aikana kauppaan: ensimmäiseksi meni tavaran tilausjärjestelmä tekniikan kautta tukkuliikkeeseen. Se piti opetella ensimmäiseksi. - - Vuonna 2000, kun markka muuttui euroiksi, oli aika iso operaatio kaupassa vaihtaa kaikki hinnat euroiksi."

"Se on parasta, kun silloin oltiin aika paljon asiakkaiden kanssa tekemisissä. Tunnettiin melkein jokainen asiakas ja keskusteltiin, ja vaihdettiin päivän kuulumiset."

Marko Pensikkala K-marketin juomahyllyllä / Liisa Pensikkalan arkisto

1986–1995
Keskuskaari 3
(nyk. kirjaston paikalla)

T-kauppa Maskun market

T-kauppa Maskun market avattiin uuteen liikekeskukseen rakennetussa Säästöpankin talossa syyskuussa 1986. Avajaiset herättivät huomiota puhallinorkestereineen, arvovieraineen ja pitkine jonoineen. Kauppiaina olivat **Simo** ja **Liisa Pensikkala**. Kun Simo Pensikkala menehtyi vuonna 1992, Liisa jatkoi Maskun marketin pitoa tyttärensä Maarit Karhun kanssa (o.s. Pensikkala).

Tavaraa toimitti pieni raumalainen tukkuliike Riisla. Maito tuli Valiolta, makkarat ja lihat LSO:lta ja kala paikallisilta. Leipätoimittajia olivat Fazer ja Verainen. Monipuoliseen ruokatarjontaan kuului tuoretta lihaa ja kokonaista kirjolohta perjantaisin. Myynnissä oli myös arkitekstiilejä ja kodintarvikkeita, muttei rakennus- tai rautatavaraa. Maskun market lopetettiin vuonna 1995, kun kunta osti rakennuksen. Kaupan paikalle rakennettiin kirjasto, joka toimii samalla paikalla edelleen.

Liisa Pensikkala muistelee:

“Tarjouksilla houkuteltiin asiakkaita, sillä jos esimerkiksi oli jokin makkaratarjous, niin kyllähän sitä meni huomattavan paljon. Lenkkimakkara oli tuolloin kovaa tavaraa, ihmiset söivät sitä kylmänä ja kuumana ja grillattuna. Silloin myytiin paljon irtolenkkiä, metrilenkiksi kutsuttua, vähän ohuempaa kuin HK:n sininen, se oli luonnonsuolesta tehtyä. Hampparin vääräksi sitä sanottiin. Ja oli myös Kyrön makkaraa.”

“Mynämäestä Veraisten leipomosta tuotiin meille tuotteita, ja sieltä saatiin lisäksi konsulenttitoimintaa, mikä tietysti piristi kauppaa, kun ilmoiteltiin leipätapahtumasta ja oli oikein ammattitaitoinen henkilö esittelemässä vaikkapa leivän koostumukset ja aina jotain erikoistuotteita. Myös lihajalostajilta ja Valiolta kävi konsulentteja.”

”Tuoretta kalaa oli tarjolla, ja silakkaa tietysti oli, ja silloin tarjottiin jo kirjolohta, mutta sitä myytiin kyllä kokonaisena. Kustavista paljon tuotiin: hehän kasvattivat itse ja perkasivat. Sitä meni tosi hyvin. Sillit tulivat kokonaisina 10 kilon peltiämpäreissä. Minulla on silliämpäreitä tallella, ne ovat kyllä ruostuneet.”

”Kyllä käytiin kilpailijoita kattomassa, otettiin opiksi, jos huomattiin hyviä konsteja. Asiakaspalvelu on aina tärkeintä. Jos toinen kauppias oli tuttu, täytyi olla vähän hissun kissun ja vähän varkain käydä, ei naapurikauppiaan kyttäämistä hyvällä katsottu. Yleensä kyllä hyvässä sovussa oltiin, ei riidelty, kilpailuhan on ihan hyvää. Nykymaailmassa varmaan ollaan kanssakäymisissä ja yhteistyössä.”

Yläpuolella: Maskun Marketin avajaiset syyskussa 1986 / Liisa Pensikkalan arkisto

Vasemmalla ja oikealla: Maskun marketin avajaisissa / Liisa Pensikkalan arkisto

Maskun marketin avajaiset / Liisa Pensikkalan arkisto

Oikealla: Maskun liikekeskus talviyönä 80–90-luvulla. Postikortti. Valokuva Ilari Koivisto.

1985–1994
Tammialhontie

Harrin puoti

Harrin puoti kuului T-kauppojen ryhmään. Puoti sijaitsi nykyistä Tammenahjon koulua vastapäätä tarkoitusta varten rakennetussa liikekiinteistössä. Puodin perusti ja kauppiaana toimi **Harri Salminen** vuosina 1985–1987 ja 1990–1994. Vuosina 1988–1989 kauppaa pitivät vuokralaiset.

Kaupan toimintavuosina sen läheisyyteen eli Humikkalaan rakennettiin runsaasti. Asiakkaina olivat pääosin alueen lapsiperheet. Harrin puoti oli nykyaikainen valintamyymälä, jossa oli kuitenkin palvelutiski lihalle ja juustoille.

Puoti oli Maskun viimeinen pieni kyläkauppa. Rakennuksessa on ollut myöhemmin mm. päiväkoti Big Ten ja seurakunnan kerhotoimintaa. Nykyisin rakennus on kokonaan asuinkäytössä.

”Tämä on tällainen sekatavarakauppa, josta saa kaiken, mitä nyt kotitaloudessa voi tarvita. Käyttötavaraa emme kuitenkaan myy. Olemme budjetoineet ensimmäisen vuoden noin 1,5 miljoonalle markalle ja uskon kaupan käyvän. Tällä alueella on jo nyt tarpeeksi asukkaita ja jatkossa alue vielä laajenee, sillä tontteja on koko ajan myytävänä. ”

Kauppias Harri Salminen Turun Sanomissa 27.10.1985

”Maskuun on tulossa lähiaikoina muitakin liikkeitä, joten kilpailu tulee tietenkin olemaan kova. Kauppias Salmiselle on kuitenkin kerrottu myös muiden suunnitelmista, joten aivan tietoisesti hän leikkiin ryhtyi. Salminen on laskenut kaupan kannattavan, joten ei meillä siihen sen enempää sanomista ollut, kertoi Maskun kunnanjohtaja Martti Ilmonen.”

Turun Sanomat 27.10.1985

”Me kävimme aina Harrin puodissa, kun halusimme ostaa vähän parempaa lihaa esimerkiksi grilliin.”

Tyytyväinen asiakas

Yläpuolella: Vuonna 1985 valmistunut liikekiinteistö on nykyään kokonaan asuinkäytössä. Harrin puoti sijaitsi aikanaan rakennuksen tienpuoleisessa päädyssä.

Kauppias Harri Salminen valmiina palvelemaan asiakkaita lihatiskillä.

Sunnuntaina lokakuun 27. päivänä 1985 — Turun Sanomat — TALOUS 17

Maskussa ei suljeta ovia

Humikkala sai uuden pirteän kyläkaupan

Maskun Humikkalaan tarvitaan kauppa. Näin päätteli Harri Salminen harjalkeen. Perjantaina pitkällisen rivi- ja omakotialueen asukkaat pääsivät nauttimaan omasta kyläkaupasta.

Tukkuliikkeiden neuvoja Kari Öyry oli auttamassa ensimmäiseen ruuhkapäivinä asiakaspalvelussa.

Kauppias Salminen ei ole aikaisemmin ollut näin itsenäisen yrittäjä. Vankka alan kokemus myymälapäällikkötä, markkinointineuvojana ja ihanteratina antoi tarpeeksi uskaltaa. Salminen tuli Humikkalaan Turusta. Ennen hän toimi Sakyllä.

Kaupan ulkopuolella oli lastenvaunuja ja aviopa. Kaunis lippu ulos ja sisäänkin ja aamuvarhaisesta. Äidit ja lapset, pyöräilyvat helleksi myös lihatiskin päässä sijaitsevan tuliaiskahvipöydän ääreen. Kauppias Arto Ingi Salminen hymyili ja tarjosi asiakkaille kahvia ja pullaa. Kaikkia taloustavaroita oli saatavilla. Sokeria, kahvia, jauhoja, pesuaineita, hoitoa ja lihatuotteita, jotka entisen myymälapäällikön huolellisesti latoamina olivat houkuttelemassa ostajia. Tukkis takana häärä myös pääkaupunkiseudulta tilannetta seurailemaan tulilat hakkuuliikkeen myyntineuvo Kari Öyry.

Budjetti 1,5 milj.

– Tämä on tällainen sekatavarakauppa, josta saa kaiken mitä nyt kotitaloudessa voi tarvita. Käyttötavaraa emme kuitenkaan myy. Olemme budjetoineet ensimmäisen vuoden noin 1,5 miljoonalle markalle ja uskon kaupan käyvän. Tällä alueella on jo nyt tarpeeksi asukkaita ja jatkossa alue vielä laajenee, sillä tontteja on koko ajan myytävänä, kertoi kauppias Salminen.

Kyläkauppa oppeli itse kauppaan, yhden naisnyyjän Sanna Leinon ja kärsivän Paulina Jansson voimin. Hymyilevät ja ystävälliset palvelijat olivat silmämäisen tyytyväisiä avaukseen. Asiakkaat olivat selvästi tyytyväisiä kaupan tuloon. Lähikauppa on tietenkin aina lähikauppa.

Maskuun on muuttanut viimeisen vuoden aikana pitkästi toistaataa asukasta. Kaupan tarve on Humikkalassa ollut selvästi havaittava asia. Harri Salminen lähteen ilia luottavaisin mielin eikä pelkää mahdollista kilpailua. Sellaista on kuuleman mukaan luvassa.

– Kaupan perustaminen nykypäivänä on riski. Se on toisaisia, jolle ei voi mitään. Maskuun on tulossa lähiaikoina muitakin liikkeitä, joten kilpailu tulee tietenkin olemaan kova. Kauppias Salmiselle on kuitenkin kerrottu myös muiden suunnitelmista, joten aivan tietoisesti hän leikkiin ryhtyi. Salminen oli laskenut kaupan kannattavan, joten ei meillä siihen sen enempää sanomista ollut, kertoi Maskun kunnanjohtaja Martti Ilmonen.

Kauppias Harri Salminen ja myyjä Sanna Leino aloittivat tyytyväisinä kaupanteon Humikkalan kyläkaupassa.

Juuri avatun Harrin puodin kauppias ja työntekijät Vakka-Suomen Sanomien uutisessa

Turun Sanomat kuvaili Harrin puotia Humikkalan pirteäksi kyläkaupaksi

Tiistaina 29 päivänä lokakuuta 1985 — Vakka-Suomen San

Harrin puoti Humikkalaa

Harri Salminen avasi eilen ensimmäisen oman kauppansa Maskun Humikkalassa. Samalla liike on asuntoalueen ensimmäinen päivittäistavarakauppa, jossa elintarvikkeiden lisäksi on tarjolla myös jonkin verran kodinhoitoon liittyvää tarviketta. Avajaispäivän kiireessä kauppias ehti sentään ottaa kainaloonsa liikkeen muut vakituiset työntekijät Pauliina Janssonin sekä Sanna Leinon.